

Čestmír Šikola, Jaroslav Pospíšil
Bohuslava Zicháčková, František Straka, Jindřich Fiala

-. . . / / . - / - . . . - / / . / - / . - /

CLAY-EVA

ve vzpomínkách radisty skupiny
a spolupracovníků

- - / / . / . . . - / . - /

- . . . / / . -

CLAY - EVA

ve vzpomínkách radisty skupiny
a spolupracovníků

- . - . / . - . . / . - / - . - - // . / . . . - / . -

Čestmír Šikola
Jaroslav Pospíšil
Bohuslava Zicháčková
František Straka
Jindřich Fiala

Nakladatelství P3K

Praha 2014

Za spolupráci děkujeme Čestmíru Šikolovi ml., Ctiradu Strakovi, Františku Strakovi ml., Janu Štokmanovi, Bohunce Kouřilové, Vilému Kouřilovi a Soně Marvanové.

Kniha byla vydána s laskavou podporou následujících osob, firem a organizací:

Jan Kopáňko
Marcela a Filip Královi
Jan a Ondřej Staňkovi, Fotoateliér – Staněk Sport
Milan Šorejs
BMTO GROUP a. s.
DomyJinak s. r. o.
SCHURTER s. r. o.
Tom Bohemia Crystal s. r. o.
TJ Sokol Malá Skála

© Čestmír Šikola – dědicové, Bohuslava Zicháčková – dědicové,
František Straka – dědicové, Jaroslav Pospíšil, Jindřich Fiala, 2014
© Nakladatelství P3K, 2014

ISBN 978-80-87343-30-2 (eKniha – pdf)

PŘEDMLUVA

Brzy vstoupilo jaro v roce 1944 do Evropy. Svými slunečními paprsky chtělo obyvatelům pomáhat nést tíhu válečného utrpení. Na válečných frontách byla situace ve znamení bojů na Krymu, Rudá armáda dosáhla hranic Zakarpatské Ukrajiny – dřívějšího československého území. Na spadnutí bylo vylodění spojeneckých armád na evropské pevnině, a tím otevření druhé fronty. V Evropě sílilo podzemní hnutí a na intenzitě nabývala partyzánská činnost, která byla podporována akcemi malých parašutistických skupin. Československé ministerstvo národní obrany v Londýně předpokládalo, že se rok 1944 stane rozhodujícím pro porážku nacistického Německa. V případě povstání v českých zemích mohli sehrát rozhodující roli speciálně vycvičení příslušníci zahraniční armády. Z toho důvodu bylo zahájeno vysílání dalších paraskupin do protektorátu.

V jarních měsících to byly výsadky Calcium, Barium a další. Z dvanáctého na třináctého dubna to byla také zpravodajská parašutistická skupina Clay, která seskočila ve složení Antonín Bartoš (velitel), Čestmír Šikola (telegrafista) a Jiří Štokman (šifrant) do prostoru severovýchodně od Zlína – Mysločovice-Hostišová.

Základním úkolem paraskupiny bylo vybudovat zpravodajskou organizaci a udržovat radiotelegrafické spojení se zpravodajským odborem ministerstva národní obrany a podávat důležitá hlášení politického, hospodářského a vojenského charakteru z daného prostoru. Zpravodajci se při budování sítí pro svoji činnost opírali o statečné pomocníky – zbytky vojenského odboje z prvního období nacistické okupace, o osoby zaměstnané

v důležitých protektorátních úřadech, průmyslových podnicích, železniční dopravě a konečně o spolehlivé protektorátní četníky. Zpravodajská skupina Clay své poslání splnila beze zbytku. Zpravodajci vyslali do Anglie 800 zpráv a pro domácí odboj přijali 300 instrukcí. Některé zprávy byly zásadního významu a dílem přispěly k porážce nacistické říše. Cena, kterou za to zaplatili spolupracovníci výsadkářů, však byla vysoká.

Vlastní činnosti skupiny se věnuje celá řada publikací. Z nejvýznamnějších jmenujme knihu *Clay-Eva volá Londýn* od Antonína Bartoše a Radimíra Kunce, práce holešovského Miroslava Neumannna či Oldřicha Sládka.

Naše publikace doplňuje výše zmíněné o autentické postřehy radisty skupiny Čestmíra Šikoly a věnuje se i trpkým osudům našich hrdinů v poválečné době. Novinkou oproti původnímu vydání této publikace (Kroměříž, 1990), které připravil Jaroslav Pospíšil, je zařazení rozhovorů se spolupracovnicí paraskupiny Clay Bohuslavou Zicháčkovou a Františkem Strakou, které vedl a zpracoval Jindřich Fiala.

Publikace poskytuje nejen cenné historické svědectví o osobní odvaze parašutistů a těch, kteří jim v regionu pomáhali, ale obsahuje současně poselství o touze po svobodě, o morálním imperativu, o nutnosti postavit se proti zlu v jakékoli podobě. Toto poselství neztrácí sílu ani smysl v žádné době a věříme, že osloví další generace čtenářů.

Autoři a redakce

RADISTA SKUPINY CLAY-EVA VZPOMÍNÁ

... / .. / ... / .. / ... / - / .. // ... / --- / ...

Na základě vyprávění Čestmíra Šikoly
napsal Jaroslav Pospíšil

Čestmír Šikola

ČESTMÍR ŠIKOLA

Plukovník Čestmír Šikola pocházel z rodiny českého učitele Josefa Šikoly, který působil na rozhraní tehdejších Sudet na Jablonecku a Turnovsku, kde žila značná část německy hovořících obyvatel. O to větší bylo národní cítění zdejších Čechů. Pan učitel Šikola byl typickým prvorepublikovým kantorem, který vedl žáky k lásce k rodné zemi. Pořádal pro ně vlastivědné procházky, hrál s nimi ochotnické divadlo a cvičil je v Sokole.

Čestmír Šikola měl dva sourozence. Nejstarší Jaruška se narodila v roce 1907. Byla však dlouhodobě nemocná, zemřela již ve dvaceti letech. Starší bratr Břetislav se narodil roku 1909. Absolvoval reálku v Turnově a poté Přírodovědeckou fakultu Karlovy univerzity. Následně pokračoval v otcových šlépějích jako učitel. Roku 1942 byl spolu se svým otcem zatčen gestapem. Důvodem byl vstup Čestmíra Šikoly do československé zahraniční armády. Po krátkém věznění v Kartouzích a ve Valdicích byli otec i syn Břetislav dopraveni do internačního tábora ve Svatobořicích, kde zůstali až do konce války.

Nejmladší člen rodiny, Čestmír, pozdější radista paraskupiny Clay, se narodil 28. listopadu 1919 v Mukařově nedaleko Malé Skály. Čestmír vyrůstal bez matky, která zemřela v jeho raném dětství. V roce 1928 se spolu se svým otcem přestěhoval na Malou Skálu. Studoval na reálném gymnáziu v Turnově a po maturitě nastoupil na Vysokou školu chemicko-technologickou v Praze. Zde ho zasáhly události 17. listopadu 1939. Měl se stát jedním z tisíce dvě stě českých vysokoškoláků odeslaných do koncentračního tábora. V ruzyňských kasárnách, kde byli zatčeni studenti shromažďováni, však zarískoval. Za šera přeběhl do kolony studentů z nejnižších ročníků, kteří měli být propuštěni. Sotva dvacetiletý Čestmír Šikola tak rozehrál veliké životní drama.

ÚTĚK Z PROTEKTORÁTU

Na podzim roku 1939 jsem byl zapsán ve třetím ročníku fakulty chemicko-technického inženýrství na pražské technice a bydlel jsem na Masarykově koleji v Dejvicích. Dne 17. listopadu ve tři hodiny ráno jsme byli probuzeni nelidským křikem a ranami pažbou do dveří, venku se ozývala střelba ze samopalů. Ozbrojenci SS a Schutzpolizei nás vyhnali na chodby a přinutili nás stát čelem ke zdi, rukama vzhůru. Povzbuzovali nás k tomu šťouchanci revolverem do žeber. Později nás shromáždili ve společenském sále a pak nás strážníci vodili na pokoje, abychom se oblékli.

Za svítání nás vojenskými auty odvezli do kasáren v Ruzyni, kde jsme museli projít uličkou plnou bláta, po jejíchž stranách stáli řvoucí, krvelační příslušníci Schutzpolizei, ozbrojení holemi. Nelítostně nás tloukli do zad, přes nohy i do hlavy, když jsme na jejich povel padali obličejem do bláta. Nahnali nás do velké prašné jízdnárny a stále přivázeli nové a nové oběti, až nás bylo asi dva tisíce ze všech pražských vysokoškolských kolejí. V poledne se od kasárenské zdi ozvala střelba. To popravovali naše kolegy – studentské funkcionáře.

Události onoho osudného dne, i toho, co následovalo, jsou dostatečně známy. Navečer jsem se díky štěstí a náhodě dostal s ostatními propuštěnými kamarády na svobodu a v Praze jsem našel přístřeší u dobrých lidí. Ale pociťoval jsem nejistou půdu pod nohama a měl jsem až po krk ponížení z Mnichova, okupace českých zemí i ze zážitků v Ruzyni. Výsledkem bylo rozhodnutí uprchnout z protektorátu do československé zahraniční armády, jež se utvářela ve Francii. Je jednoduché mít nějakou touhu, ale její uskutečnění se mi zdálo příliš složité.

Měl jsem však kamaráda Slávka Krmenčíka ve Slavičíně na moravsko-slovenském pomezí a s tím jsem se brzy domluvil. A tak jsem 4. ledna 1940 odjel ranním rychlíkem z Malé Skály, kde jsem bydlel, a druhého dne jsme se Slávkem bezpečně přejezili vlakem hranici mezi protektorátem a Slovenskem na falešnou propustku, kterou nám vystavili četníci ve Slavičíně. V Trenčíně,

kde měl Slávek známé z dob svých gymnaziálních studií, jsme přespali v hotelu a Slávek navázal kontakt se spolehlivými známými. Na Tři krále jsme odjeli taxíkem do Šalgové u Nitry, kde jsme se na základě doporučení obrátili na evangelického faráře.

Pan farář vzkázal pro Matúše Černáka. Tento pětapadesátiletý sporý chalupník, bývalý ruský legionář, nás vedl přes zamrzlá, sněhem poprášená pole k maďarské hranici, vzdálené asi tři kilometry. Na chvíli jsme zastavili a pozorovali hraniční čáru, všude byl naprostý klid. Náš průvodce se s námi srdečně rozloučil a nakonec nám ještě poradil, abychom se v případě, že se přechod nezdaří, obrátili na Štefana Ďugu v nedaleké Horní Taráni. Zlatá rada – jak se později ukázalo.

Bylo poledne, když jsme vyrazili do země svatého Štěpána. Asi po půlhodině ostré chůze jsme překročili železniční trať a zamířili k lesu. Ale nedošli jsme. Z hustého stromoví se vyřítilo šest maďarských pohraničnicků. S rukama vzhůru jsme před nimi museli jít na strážnici, marný byl náš důrazný protest vyjádřený slovy „*politikai menekültek*“ (politický uprchlík), jímž jsme si chtěli vydobýt ztracenou svobodu. Následovaly dlouhé hodiny nejistoty a obav, zda nás Maďari předají gestapu. Slyšeli jsme o několika případech, kdy se tak stalo. Konečně kolem deváté hodiny večer přišel rozkaz od kapitána z velitelství v Nových Zámcích, které tehdy patřily k Maďarsku. Rozkaz zněl, abychom byli odvedeni zpět na Slovensko. Za doprovodu dvou strážných s nasazenými bodáky jsme dorazili na hranice, kde se s námi naši nežádoucí průvodci rozloučili slovy, pronesenými slovensky: „Ak sa pokúsite vrátiť, tak to potom s vami dopadne oveľa horšie.“ Věřili jsme jim.

Byla mrazivá noc, měli jsme neodbytný hlad, nikde nebylo ani živáčka, jen z dále se ozýval štěkot psů. Usoudili jsme, že se nacházíme poblíž Horní Taráni a zamířili jsme daným směrem. Znovu jsme měli smůlu i štěstí zároveň – zadržela nás slovenská pohraniční hlídka, četník a gardista. Nebylo nám veselo, ale četník nám šel na ruku. Jeho výsledkem byla jediná otázka: „Vy ste ti študenti, ktorých vyberajú na zimnú výpomoc a ktorí prišli z Nitry?“ – „Hej, hej,“ přisvědčili jsme horlivě a Slávek ještě

přátelsky prohodil pár slov dobrou slovenštinou. Gardista mlčel a my pokračovali v cestě.

V rodině Ďugových jsme našli pohostinné přátele a po dvou dnech nás v noci Štefan Ďuga spolu s dalšími pěti uprchlíky bezpečně převezl do Šuran. Ranním vlakem jsme pak odjeli přímo do Budapešti a přihlásili se na francouzském velvyslanectví sídlícím na Fő utca, když jsme si vyčíhali okamžik, kdy se hlídkující strážník s kohoutím pérem poněkud vzdálil. Na ambasádě úřadovali v hale u rozvrzaného stolku dva českoslovenští zpravodajští důstojníci. Jeden z nich, kterému říkali Žorž, mne odvedl do židovské rodiny bydlící na Rumbach utca, Slávka však poslali jinam. Rodina, kde jsem našel přístřeší, ukrývala už šest jiných uprchlíků a sestávala ze dvou srdečných obtloustlých žen a dcery jedné z nich. Vařily ke snídani dobrou kávu a k obědu vynikající guláš. Měli jsme volnost pohybu a toulky po Budapešti, zejména podél Dunaje a kolem honosné budovy parlamentu, zpestřovaly náš jinak jednotvárný život.

Po několika dnech mi Žorž vzkázal, abych se spolu s Otou Novotným, bývalým rakousko-uherským válečným námořníkem, přihlásil na polském vyslanectví, které v Budapešti stále existovalo i po porážce Polska nacisty. Budova byla přeplněna polskými uprchlíky, kteří posedávali a polehávali na chodbách. Ještě téhož večera jsme byli s Otou zařazeni do transportu a v noci jsme s asi čtyřiceti Poláky odjeli vlakem do Babócsy u Nagykanizse, kde měl statek maďarský gróf, přátelsky nakloněný Polákům. Dobře nás pohostil ve velkém čeledníku a obstaral nám průvodce, který nás večer dovedl na jugoslávské hranice. Po dlouhém, asi šestihodinovém namáhavém pochodu, jsme za hustého sněžení přešli zamrzlou řeku Drávu a dorazili do chorvatské pohraniční železniční stanice Pitomača. Tady už jsem byl mezi svými. Strašlivě unaveni, lehli jsme si na zem v nádražní čekárně a po tvrdém spánku jsme se probudili v kalužích vody, v níž se proměnil namrzlý sníh na našich kabátech.

Ráno došlo k našemu formálnímu zatčení a vlakem jsme byli odvezeni k výslechu do nedalekého Bielovaru. Cestou z nádraží

jsme uslyšeli hlas v naší mateřštině: „Jsou tu mezi vámi Češi?“ Ochtově jsme se s Otou oddělili z průvodu, jugoslávští policisté jen mávli rukou. Řídící učitel pan Kaftan nás odvedl do české školy, kam se brzy seběhlo asi deset krajanů. Hostili nás chlebičky, cukrovím, buchtami, rakijí a dotazy na rodnou vlast nebraly konce. Večer nás odvedli na nádraží, poskytli nám malé kapesné a posadili nás do vlaku směřujícího na Záhřeb.

Pobyt v Jugoslávii, nejprve dva dny v Českém domě v Záhřebu a pak asi deset dnů v Českém domě v Bělehradě v Garašaninově ulici nedaleko hlavního nádraží, byl poznamenán přátelstvím a dojemnou starostlivostí našich českých krajanů. Starali se nejen o naše stravování a ubytování, ale i o praní prádla a o zábavu. Do Garašaninovy ulice přicházela večer děvčata a v Českém domě jsme zpívali české písně a tančili srbské kolo. Jednou přišel na pódium starší pán v peleríně a dotazoval se, zda mezi námi není někdo z Turnovska. Byl to Srb, pan Ivkovič. Jeho žena byla Češka a celá rodina žila několik let v Turnově.

S jejich dvěma syny jsem se znal z tamního gymnázia, a tak si mě pan Ivkovič odvedl domů. Denně jsem pak docházel do rodiny, paní Ivkovičová se o mě starala jako o vlastního, vyvařovala mi srbské speciality, tradiční česká jídla a upekla i dort a její manžel mě seznamoval s pamětihodnostmi jugoslávské metropole.

Z Bělehradu byl poté 30. ledna vypraven jeden z mnoha transportů uprchlíků z protektorátu i ze Slovenska směřující do Francie. S prozatímními francouzskými doklady jsme odjeli rychlíkem směrem na Skopji, kam jsme přijeli v nočních hodinách. Na nádraží nás očekávala početná skupina krajanů. Měli pro nás připravenou večeři a hostili nás také vínem a rakijí. Ráno jsme přijeli na řecké hranice a naskytl se nám neobvyklý pohled na pohraničníky v bílých antických suknicích po kolena, s puškou přes záda.

Odpoledne jsme dorazili do Soluně, kde jsme přenocovali v malém hotýlku. Poprvé jsem toho dne spatřil moře, ale dojem nebyl valný – bylo špinavé, temně hnědé. Nazítrí jsme přeješli

turecké hranice a vystoupili v Istanbulu. Tady nás už obklopil nefalšovaný orient s mešitami, hlučnými bazary a Turky. Téměř všichni jsme byli poprvé v tak daleké cizině a dojmy byly nepřehledné. Dnes si pamatuji už jen prohlídku proslulé mešity Hagia Sofia a na krásnou projížďku lodí po Bosporu.

Po dvou dnech se náš transport přepravil člunem na asijskou stranu bosporské úžiny. Rychlíkem jsme pak absolvovali dlouhou cestu do Ankary a odtud na jih. Projížděli jsme hlubokými kaňony, lemovanými zasněženými, příkrými stráněmi, ale náhle došlo k překvapení, když jsme u jihotureckého města Adana vjeli do zelené roviny s oranžovníky plnými rudých, sladkých a laciných plodů, které nám na nádraží malí i velcí prodavači s křikem nabízeli.

Zanedlouho jsme přejeli hranici do Sýrie, která tehdy byla francouzským mandátním územím. Přenocovali jsme v kasárnách v Aleppu, bílém městě v poušti, a další den jsme přijeli do Bejrútu. Plachetnice na blankytně modrém moři, bílé paláce a domy, náměstí s palmami, mírní a přátelští Arabové pokouřící z vodních dýmek u stolků před kavárničkami, oranžovníkové a citrusové háje na svazích za městem, a nad tím vším zasněžené vrcholky pohorí. Takový byl tehdy obraz hlavního města Libanonu, jehož rušný život neutuchal ani v noci.

Byli jsme ubytováni v kasárenských barácích za městem v borovém háji a já jsem zde konečně zastihl Slávka Krmenčíka. Nejčastěji jsme se živili levnými banány, kterých se dalo koupit deset za jeden frank, než erární stravou, připravovanou černošskými vojenskými kuchaři, z jejichž obnažených hrudí stékal pot rovnou do kotlů. Také zápach skopového, jež bývalo v těchto krajích téměř výhradní masitou stravou, nebyl v horku, které zde i v únoru panovalo, ani trochu vábný. Občas jsme si zašli do malého bistra nedaleko tábora na „*pommes frites*“, smažené brambůrky. Peněz jsem měl dost, jelikož jsem na trhu prodal za 180 franků zimmík. Dodnes nechápu, nač jej kdo mohl v takovém teplém podnebí potřebovat, ale na přepestrém bazaru se dalo koupit snad vše, a navíc se zde dal příjemně strávit čas

dohadováním a smlouváním. Přišla mi vhod středoškolská znalost francouzštiny.

Koncem února v bejrútském přístavu zvedla kotvy francouzská loď Providence – Prozřetelnost, na jejíž palubě odjel transport asi sto dvaceti Čechoslováků, mezi nimiž jsem byl i já. Moře, zpočátku klidné, se druhého dne rozbouřilo a my poznali, jakým soužením může být mořská nemoc. Po krátkých zastávkách v Alexandrii a v Alžíru, kde jsme však nesměli opustit loď, jsme konečně přistáli na francouzské půdě v Marseille.

FRANCOUZSKÁ ANABÁZE

Přespali jsme v pevnosti Fort Saint Jean, známém průchozím a odvodním středisku cizinecké legie. I my zde byli odvedeni, ovšem československou odvodní komisí a ještě téhož dne jsme v noci dorazili do starobylého vinařského a rybářského městečka Agde, vzdáleného asi tři kilometry od Středozemního moře, kde bylo výcvikové středisko československé zahraniční armády. V našem transportu sem dorazil i Josef Valčík, později výkonný rotmistr naší roty a ještě později, v roce 1942, jeden ze známých aktérů atentátu na Reinharda Heydricha.

Bylo 4. března 1940 a my konečně dosáhli cíle svého dlouhého putování. Byl jsem přidělen ke spojovací četě 2. pěšího pluku, jehož velitelem byl plukovník Jan Satorie, legendární postava našich zahraničních jednotek ve Francii, Anglii a posléze i v Sovětském svazu. Podmínky našeho vojančení byly tvrdé. Spali jsme na pryčnách v dřevěných barácích postavených narychlo v roce 1939 pro uprchlíky ze Španělska. V jednom baráku se nás tísnilo šedesát. Škvírami v prknech profukoval mrazivý mistrál. Uniformy různých barev i pušky, kterými jsme byli vyzbrojeni, pocházely z první světové války. Žold ve výši padesáti centimů na den stěží stačil na pastu na zuby a krém na boty. Ale byli jsme mladí a věděli jsme, proč tu jsme, a hlavně byli jsme dobrými kamarády, proto jsme neztráceli náladu.

Budíček v táboře byl v pět hodin, následovala krátká rozcvička a po ní snídaně: káva a chléb zvaný komisárek. Pak odcházela četa do terénu na výcvik a bylo samozřejmé, že vždy se zpěvem. Do probouzejícího se dne se rozléhaly písně *Hospůdko, hospůdko malá, Travička zelená* a *Pluku zdar*. Bodří obyvatelé městečka jen kroutili hlavou. Brzy nám začali říkat „*armée chantante*“ – zpívající armáda. Výcvik probíhal buď v prostorách mezi vinicemi, nebo na křovím porostlém kopci, na němž stál maják vévodící krajině. Byl jsem přidělen k signalistům obsluhujícím optické přístroje Lucas. Vraceli jsme se kolem jedenácté hladoví jako vlci. Odpoledne jsme obvykle měli pořadový výcvik nebo jsme cvičili morseovku. Tento stereotyp se měnil jen zřídka, když velitel pluku nebo velitel roty nařídil noční poplach a pochodové cvičení, nebo když jsme cvičili na střelnici ostrou střelbu.

Tak, jako byly pestré naše uniformy, bylo různorodé i složení našich jednotek. Jádrem byli uprchlíci z domova, kteří se do Francie dostali buď přes Polsko nebo přes Balkán jako já. Další složkou byli „španěláci“, kteří po vítězství generála Franca v občanské válce ustoupili do Francie, a konečně tu byl i nemalý počet Čechů a Slováků usedlých ve Francii, kteří byli do československé armády povoláni mobilizačním rozkazem. Byli to většinou starší muži od pětatřiceti do padesáti let.

V květnu 1940 jsem byl převelen k pozorovacímu družstvu, jež podléhalo zpravodajskému důstojníku pluku poručíku Alfrédu Bartošovi. Ten později vešel do historie našeho odboje jako velitel paraskupiny Silver A, který v Pardubicích v červnu 1942 po odvažné přestřelce ukončil svůj život statečného vojáka posledním nábojem v obklíčení gestapem. Učil nás, jak máme pozorováním i nasloucháním získávat zprávy o nepříteli, jak je co nejrychleji hlásit a jak provádět zpravodajskou činnost v noci. Vyfasovali jsme jízdní kola. Už jsme tedy nebyli jen ubohými pěšáky.

Po zaměstnání jsem si rád vyšel na procházku podél kanálu spojujícího řeku Hérault s mořem a rád jsem si poseděl i na mořském břehu a vzpomínal na ty, které jsem opustil. Málodky jsme se vypravili do malebných uliček městečka, jemuž vévodila

katedrála z 12. století. Náš žold nestačil ani na posezení v hospůdce. Ale víno jsme fasovali, čtvrt litru po obědě, čtvrt litru po večeři a cigarety značky Gauloise z černého silného tabáku také.

Dne 10. května vpadly německé armády do Belgie a Holandska a brzy vnikly i do severní Francie. S nečekanou rychlostí lámaly odpor spojenců, a tak došla řada i na československé, ne zcela vyvíčené a špatně vyzbrojené jednotky. Pluk dostal nová nákladní auta, vojáci nové uniformy, nikoli však pušky. Městečko Agde jsme pak 8. června opouštěli v nákladních vagónech s radostným, ale jak se později ukázalo, příliš optimistickým pocitem, že si jedeme vyrovnat své účty se samozvanými pány naší okupované vlasti. Přes Avignon a Lyon jsme po celodenní jízdě dorazili do osady Montigny sur Aube, která se nacházela asi dvě stě kilometrů jihovýchodně od Paříže, a dva dny jsme na místě vyčkávali na další rozkaz. Ten zněl: Ihned přesunout československé pluky na frontu.

Do autokarů jsme nasedli 12. června a kolona se dala do pohybu na sever k řece Marně. S přibývajícimi kilometry se stále víc a víc zvyšoval počet civilních obyvatel, uprchlíků se skrovným majetkem, naloženým na vozech, osobních autech (nákladní auta byla zrekvírována pro armádu), koňských povozech, ale i na kárách a dětských kočárkách. Zároveň houstl i proud ustupujících vojáků – Francouzů, Poláků, marockých Spahiů i koloniálních Senegalců černé pleti. Všem se zračila ve tvářích nesmírná únava a vyčerpání, mnozí se sotva vlekli. Do toho přišla ještě další zlá zpráva: Itálie právě vypověděla Francii válku a vpadla jí do zad. Bylo to velmi deprimující, ale my věřili, že na Marně bude, tak jako v první světové válce, německý nápor na Paříž zastaven.

Kolona autobusů se pomalu prodírala kupředu proudem uprchlíků, když se náhle ve vzduchu ozval zlověstný hluk motorů. Vzápětí se přirýtily německé štučky a my vyskákali z autobusů a kryli se v příkopech. Ostřelování z kulometů a bombardování trvalo jen několik minut. Protiletadlová palba z kulometů zahнала vetřelce na útek. Měli jsme však své první mrtvé a raněné, a také polní kuchyně byla bombou zničena. Navečer skončil náš

přesun severně do města Coulommiers. Vystoupili jsme za záblesků a dunění nepřátelských děl. Francouzi neodpovídali.

Našemu 2. pěšímu pluku byl k obraně jižního břehu řeky Marny přidělen úsek fronty v prostoru městečka La Ferté sous Jouarre. Velitelství pluku se pak nacházelo asi kilometr za frontou ve vesnici Signy-Signets. S velkým, metr dlouhým a dvacet kilogramů vážícím dalekohledem bylo naše družstvo odesláno na linii dotyku. Nebyl čas zřídít pozorovatelnu, a tak nám jako náhradní rozhledna posloužil jeden z vysokých stromů na okraji lesa. Na velitelství pluku jsme telefonicky hlásili pohyby a činnost nepřítele. Naši chlapi v první linii si vedli velmi dobře a odrazili útok průzkumných jednotek hitlerovců. Také my jsme na své pozorovatelně zažili první křest ohněm, jako nečekaná smršť nás přepadla prudká minometná palba nepřítele. Naštěstí miny vybuchovaly padesát až dvě stě metrů za námi v lese a nikdo z nás tak nebyl zraněn. Obrana řeky Marny trvala necelé dva dny. Němci prorazili frontu na obou křídlech úseku a překročili řeku. Jednotky našeho pluku se octly v kleštích a v poslední chvíli se z nich vymanily až po celonočním usilovném pochodu jihozápadním směrem.

Od této chvíle jsme už ustupovat nepřestali. Byly to těžké, přetěžké dny. Francouzská armáda byla naprosto rozvrácená. Její příslušníci často netečně seděli u příkopů, popíjeli víno z bidonů a očekávali zajetí. To v našem případě vůbec nepřicházelo v úvahu. Jako protektorátní příslušníky by nás nacisté soudili pro velezradu a za tu byl jen jeden možný ortel.

Na jižním břehu řeky Grand Morin pak náš 2. pluk ještě několik hodin zadržoval Němce a pak jsme pokračovali směrem k Seině a Loire. Jednotky se přesunovaly, jak se dalo, pěšky, na nákladních vozech i vlakem. My, kdo jsme měli kola, jsme dostali rozkaz ustupovat po vlastní ose, ovšem v chaosu přeplněných silnic jsme se jeden druhému ztráceli. V noci 14. června jsme s kamarádem z naší rotы narazili v lese na kolonu francouzských nákladních aut, připravených pro odvoz uprchlíků. Vlezli jsme do jednoho z nich i s našimi koly a libovali si, že urazíme alespoň

několik desítek kilometrů bez námahy. Unavení a hladoví jsme ihned tvrdě usnuli, poprvé po dvou nocích beze spánku. Za ranního rozbřesku nás probudil poplašný křik: „Bošové, Bošové jsou před námi!“

V mžiku jsme byli venku i s koly, výstrojí a puškou. Na křižovatce asi sto padesát metrů před námi se leskly přílby německých průzkumníků na motocyklech, ozbrojených samopaly a kulometry na sajdkách. Obrátili jsme se zpátečním směrem a naplno šlapali do pedálů. Přitom jsme zjistili, že jsme asi za tři hodiny spánku urazili jen několik set metrů, proto nás také Němci, kteří přijeli z pravé strany, předstihli. Oklikami po vedlejších silnicích a prашných cestách jsme opět zabočili k jihu a bezpečně jsme přijeli k mostu přes Seinu na jih od Fontainebleau. Tam nám velitel francouzského ženijního útvaru smutně sdělil, že Němci obsazují Paříž, a pobídl nás ke spěchu. Přejeli jsme most a za několik minut se ozvala ohlušující rána. Ženisté vyhodili most do vzduchu.

V Montigny sur Loing jsme se hlásili na shromaždišti pluku, který snad jediný ve všeobecném zmatku a pod neustálým tlakem nepřítele ustupoval spořádaně. Pěší roty pak odjely vlakem, my cyklisté na svých kolech. Projeli jsme hořícím městečkem Montargis, kde jsme se v opuštěném obchodě zásobili několika tabulkami čokolády, a směřovali jsme k Loiré.

Do Gienu jsem přijel ve dvě hodiny po poledni, opět sám, ztracen v proudu uprchlíků a ustupujících francouzských vojáků. Směřoval jsem k mostu přes Loiru, ale i ten se právě v té době stal cílem nepřátelských náletů. Jedna vlna německých bombardérů za druhou přilétala se svým smrtonosným nákladem, ale kupodivu most vzdoroval. Jen mrtví a ranění civilisté i vojáci, ale také koně, vroubili most a jeho okolí. Podařilo se mi přejet řeku mezi dvěma nálety, ale ujel jsem jen několik desítek metrů, když se přirítla další letadla a já jen stěží stačil uskočit do příkopu a přitisknout se k zemi. Kulky z kulometu pleskaly do asfaltu a zdálo se mi, že mi přestává bušit srdce. Vedle mě se chvěl mladičký francouzský voják a křečovitě vzlykal. Za několik

minut bombardéry odletěly a most stále nebyl zničen a sloužil dál k přesunu jednotek, které měly bránit jižní břeh Loiry.

Těžké boje na Loire probíhaly od 17. do 19. června, střelba jen málokdy ustávala. Celé družstvo pozorovatelů bylo opět pohromadě a plnilo v přední linii své zpravodajské úkoly. Myslím, že náš velitel poručík Bartoš i velitel pluku plukovník Satorie, který byl vždy i v nejtěžších situacích oholený a usměvavý, s námi byli spokojeni. Němce však už nebylo možno zadržet. Kryli jsme ústup francouzských jednotek a 19. června odpoledne jsme se pod silným tlakem nepřítele stáhli ze svých pozic a znovu nastoupili strastiplnou cestu k jihu. Druhého dne jsme naposledy plnili svůj frontový úkol na kostelní věži v osadě Soussmes, několik desítek kilometrů jižně od Loiry.

Když jsem 22. června projížděl spolu s desátníkem Beldou městem Châteauroux, Francie zrovna kapitulovala. Na radnici vlála bílá vlajka. Bylo dobojováno. Francouzi byli poraženi, byli jsme poraženi i my, ale neztratili jsme svou čest. Čtyřsetkilometrový ústup pod stálým tlakem nepřítele ocenil velitel 239. divize, v jejímž svazku 2. pěší pluk bojoval, tímto zvláštním rozkazem: „V okamžiku, kdy končí nepřítelství, chce generál Dunoyer vyjádřit československým jednotkám své divize hrdost nad tím, že jim mohl velet. V boji ukázaly statečnost a ukázněnost, jíž vzdává čest.“

V tu dobu nás ale čekalo ještě dlouhých šest set kilometrů ke Středomoří. Celou cestu námi zmítaly obavy a nejistota, co bude dál. Probojujeme se do Španělska přes Pyreneje? Podaří se nám odjet do severní Afriky nebo jinam? Nejistotu rozptýlila depeše z Londýna. Ministerský předseda Churchill vyhověl naléhavé žádosti prezidenta Beneše a poslal pro československé frontové jednotky egyptskou uhelnou loď Rod el Farag.

A tak touto lodí odplul 27. června 1940 poslední transport československých vojáků z přístavu Sète na jihu Francie, proplul kolem Baleárských ostrovů a na dva dny se na širém moři zformoval konvoj asi dvaceti lodí, chráněný křižníky a torpédoborci,